

Delavska Pravica

Glasilo krščanskega delovnega ljudstva

Izhaja vsak četrtek pop.; v slučaju praznika dan poprej — Uredništvo: Ljubljana, Miklošičeva c. — Nefrankirana pisma se ne sprejemajo

Posamezna številka Din 1.—. ~ Cena: za 1 mesec Din 4.—, za četrt leta Din 10.—, za pol leta Din 20.—; za izposojništvo Din 7.— (mesečno) — Oglasi: po dogovoru

Oglasi, reklamacije in naročnina na upravo Delavskega zbora, Miklošičeva cesta 22, L. nad. Telefon 2265. — Štev. čekovnega računa 14.908

Naša vzgojna naloga

Ves civilizirani svet živi danes v idejnem kaosu; cerkveni predstojniki tožijo, da postajajo ljudje brezbržni za vero; starši ne morejo najti one vzgojne poti za otroke, katero so preživeli sami; državniiki iščejo novih formul, da bi vcepili državljanom vero v večnost režima, ki ga zagovarjajo; bogati prirejajo veselice v socialne namene; reveži iščejo le prevečkrat vsebino življenja v preklinjanju in sovraštvu do posedujočih; jara gospoda ne more dopovedati, koliko je boljša od umazane delovnega ljudstva; stari ne razumejo mladih in mladi nočejo hoditi po uglajenih potih in stopnjah svojih vzornikov. Vse to je dokaz, da res živimo v idejnem kaosu. Vse pričakuje jutrišnjega odrešilnega dneva, vse pričakuje preroka, ki bo z bakljo posvetil v tmine in popeljal narode zopet pod svobodno sonce. Pa tudi v tem ni nesreča našega časa, da bi prerokov manjkalo; vsak novi dan nam prinese nove, doma ali v sosednjih državah.

Ta kriza ni nič drugega nego umetno podaljševanje sužnosti ljudstev umsko neproduktivni in umsko nenapredujoči meščanski družbi, ki je izčrpala svoje možnosti kulturnega razvoja. Zapoljene kali nove kulture bodo rastle iz sproščenih in zdravih ljudskih energij in iz soglasja ljudskih zahtev do te nove kulture. Nihče ne more prerokovati, ker nihče ne more sam vsega socialnega polja pregledati, kdaj bo konec starega časa in nastop novega dne, ki si ga želimo. Vsak trenutek nam pa dejansko prinaša razpad stare družbe in porajanje nove. Vsak razvoj pa ima v sebi vse možnosti za nemoteno počasnno rast, ima pa v sebi tudi možnosti za elementarne izbruhe.

itd. Ker se torej časovno istočasno pojavlja razkrajanje starega s porajanjem novega, se nahajamo prav vsi individualno (vsak za svojo osebo) kakor tudi kolektivno pred neizbežno dolžnostjo, da študiramo pa tudi pravilno razumemo naloge, ki jih nam razvoj nalaga. Imeti moramo stalno pred očmi, da je duhovni vzgon brez žrtve komaj možen, docim znači obstati v razvoju, že tudi nazadovati. Ne tožimo nad tem, kako butasti so ljudje (tipičen meščanski šlager), kam plove naša mladina itd., sicer bomo v svoji modrosti postali klic vpijočega v puščavi.

Globoko sem prepričan, da ni sile na svetu, ki bi mogla zavirati kakršnokoli rast iz zdravih korenin. Naše krščansko socialistično gibanje ima velike naloge. Izvrši jih lahko v krajšem ali daljšem času; to je končno odvisno le od večje ali manjše intenzivnosti in impulzov; kadar bomo v svoji notranjosti zaživeli poleg lastnega jaza tudi klic nove družbe, ki cení individualnega člana le po njegovih žrtvah za skupnost, tedaj bomo našli naš zaklad v sodoživljanju nove družbe in v zavesti, da smo ljudstvu kot sograditelji doprinesli svoj delež po svoji zmognosti.

Kdo je velik? Kdor rojakom svojim kaže pot iz sužnjega mraku. Kdo je velik? Kdor svoj čas izpolni, kdor žrtvuje svojo moč idealom in najvišjim ciljem.

Zavedamo se, da današnjemu idejnemu kaosu ni leka v formulah in geslih, ne v besedah, katerih zvok je prazen; neskladnost med načeli in dejanji pri starejših je mladino napravila najbolj nezaupljivo.

Vsaka družba počiva na etičnih vrednotah; povzpni se nad dnevne dogodke in s svobodnim duhom razglejmo okrog sebe, da najdemo sebe in naš odnos do družbe. V tem je rešitev iz kaosa, v tem je zmagava novega življenja. To je velika vzgojna naloga našega gibanja: žrtve ne le zase, žrtve tudi za druge; vživetje v skupnost in delo za skupnost.

Rudarji za ureditev varnostnih naprav v naših rudnikih

Pokrajinsko načelstvo 2. rudarske skupine je predložilo rudarskemu glavarstvu v Ljubljani obširno spomenico, tičejo se delovnih prilik v revirjih TPD. Hkrati je zaprosilo po svojem načelniku g. Pliberšku za tozadevno razpravo, katero naj skliče rudarsko glavarstvo. V predstavi je posebno poudarjeno zadolževanje rudarjev v rudniških konsumih in odtegotanje teh dolgov delavstvu. Za te dolgove predvideva spomenica začasni moratorij. Med drugim se predstavlja peča z delovnimi prilikami v poedinih obratih, ki so postali za delavstvo neznosni.

Do danes pa rudarsko glavarstvo te razprave še ni sklicalo. Rudarska oblast ni socialni institut, je nadzorna državna rudarska oblast, katera ima nalogo ščititi državljane pred izkoriščanjem, ki sega dostikrat v protizakonitost rudarskih predpisov, posebno razne kazni od strani podjetja. Koliko se

zgori nesreč zaradi nezadostnih varnostnih naprav, koliko zaradi tega, ker se zahteva večja produkcija. Vsem nesrečam pa je vedno kriv le ponesrečeni rudar, kateri je v svojem strahu za zaslužek in zaposlitev moral ravnati proti varnostnim predpisom. V predvojni dobi je rudarska oblast vse drugače nadzirala rudnike in tudi boljše upoštevala želje delavstva. Stari rudarji se spominjajo, da je bilo takrat prav vse drugače. Želimo in zahtevamo, da se varnostne naprave pri rudnikih temeljito uredi. Da se delavstvo ne priganja toliko k delu, ker ravno iz tega izvira toliko nesreč, pač pa naj stori to, kar lačen rudar more. Kaznovanje in druge ne potrebne šikane naj se preprečijo.

To pa spada brez socialnosti v kompetenco rudarske oblasti, ki je državna nadzorna oblast za rudnik, in delavce državljane. Zahtevamo samo to, kar nam gre in nič drugega.

Iz pozabljenega Krmelja

Slednjič se je zbudilo tudi premoškovno delavstvo iz Krmelja. Saj mrtvilo je trajalo že itak predolgo. V nedeljo, 15. septembra se je vršil sestanek vsega delavstva. Sestanek je bil sklican v glavnem kot protest radi zapostavljanja slovenskih rudnikov pri dobavah državnim železnicam. Poročal je tajnik JSZ tov. Rozman Joško. V izčrpnem govoru je orisal ves mizerni položaj slovenskega premoškovnega delavstva. Orisal je tudi obupno stanje naše pokojninske blagajne pri bratovski skladnici. Delavstvo mu je hvaležno za izčrpna poročila. Sklenilo se je tudi, da se krmeljsko delavstvo organizira, za kar je dal obilo pobude tov. Rozman. Delavstvo, zavedaj se, da je tvoja rešitev v strokovni organizaciji!

S sestanka se je vsem merodajnim faktorjem poslala tudi sledeča spomenica:

Delavstvo je po svojih zakonitih zastopnikih že ponovno opozorilo merodajne faktorje na usodne posledice, ki jih trpe naši rudarji zaradi sistematičnega zapostavljanja slovenskih premoškovnikov pri dobavah premoškov državnim železnicam.

Na današnjem zborovanju delavstvo vnovič daje izraza svojemu nezadovoljstvu in ogorčenju. Delavstvo zgoraj označenih premoškovnikov, ki sta last družbe: Sentjanski premoškovnik And. Jakil d. d., je zaradi zapostavljanja slovenske premoškovne industrije posebno težko prizadeto.

Ker so se dobave premoškov državnim železnicam, ki je skoraj edini odjemalec debelejših sortacij premoškov, znižale za 60%, je podjetje v istem razmerju reduciralo tudi delavstvo. Delo so izgubili vsi okoliški bajtarji, tako da je danes zaposleno samo še delavstvo, ki nima drugega kakor par žuljevih rok in še kvečjemu kopico otrok. Oba rudnika ležita v krajih z izredno ubožno okolico, kjer ni nobene druge industrije, ki bi nudila zaposlitev. Zaradi tega je med reduciranim delavstvom nastala ogromna beda, ki težko obremenjuje finance že itak ubožnih okoliških občin. Položaj še zaposlenega delavstva ni skoraj nič manj obupen. Zaradi naglega padanja cen premoškov so se znižale mezde daleč pod eksistenčni minimum in ker se zaradi vedno manjših naročil še praznuje po 2 do 3 dni v tednu, ne zadostuje zaslužek niti za najskromnejše preživljanje, to še tem manj, ker mora delavstvo plačati zaslužku neodgovarajoče visoke socialne dajatve. Delavstvo odločno zavrača motivacije, pod katerimi se mu odjeda zaslužek.

Za vzrok znižanih dobav se navaja, da premoškovno delavstvo ne odgovarja. Ugotavljamo, da oba premoškovnika že leta in leta dobavljata premoškov drž. železnicam kvalitetno brez ugovora. — Kot drugi vzrok se navaja, da je premoškov predrag. Istočasno pa se uvaža v dravsko banovino na tisoče ton kvalitetno nič boljšega srbijanskega premoškov in to na daljavo po več sto kilometrov. — Vsak lajik v gospodarstvu mora uvideti, da pride ta premoškov neprimerno dražji.

Delavstvo trdno upa, da bo kraljevska vlada, ki si je postavila za cilj upostavitve reda in pravičnosti, ukrenila, da nam omogoči vsaj najskromnejšo eksistenco s tem, da upostavi dobave državnim železnicam za naša premoškovnika vsaj na oni kvantum kakor leta 1928.

Dalje delavstvo nujno opozarja kraljevsko vlado kakor tudi vse merodajne faktorje na obupne razmere pri naših bratovskih skladnicah. Naše zadnje zatočišče pokojninsko zavarovanje je neposredno pred polomom. Ker se uredba o sanaciji bratovskih skladnic ne izvaja, je naročeno glavni bratovski skladnici v Ljubljani, naj seže po svojih rezervah. V par mesecih bo katastrofa tu. Na zvišanje prispevkov pri današnjih plačah ni misliti, pač pa bo treba misliti na znižanje neznosnih socialnih dajatev, ki presegajo povprečno že čez 25% kosmatega zaslužka, v poedinih slučajih pa tudi čez 50 odstotkov.

Zahtevamo, da se takoj uzakoni predlog zastopnikov bratovskih skladnic ter izda zakon o ustanovitvi sklada za sanacijo pokojninskih blagajn bratovskih skladnic.

Zahtevamo, da se izda zakon o minimalnih plačah. Upamo, da bodo merodajni faktorji imeli razumevanje za naše upravičene zahteve. Kot svobodni državljani kraljevine Jugoslavije hočemo, da se nam omogoči vsaj človeka vredno življenje.

Članstvo pri Trg. bol. in pod. dr. stalno narašča. V zadnjih petih letih zaznamujemo porast 220% člana. Porast je nastal večji del valed prestopa iz drugih blagajn v blagajno TBPD. Nedvomno pa bi bil porast še večji in delovanje uspešnejše, če bi bila bolniška blagajna samostojna — avtonomna in ne vezana na Središnji urad v Zagrebu.

Politična in strokovna organizacija

Po dobi diktature je nastopila vsaj delna svoboda. Politično življenje je zaživelo z elementarno silo, čeprav ne še v določenem in jasnem pravcu. To je razumljivo. Pred letom 1929. je vse živelo pred vsem politično; skozi politična očala so ljudje gledali vsak pojav. V dobi diktature je politika vsaj na zunaj utihnila in vsi so v sebi gruntali, tiho šepetali in čakali dneva sprostitev. Te, tako dolgo pri-tajene sile so vzplamtele in danes je zopet v ospredju samo politika.

V teh dnevih je prav, da smo tudi mi po-vedali svoje stališče, ki smo ga in ga še zastopamo z ozirom na razmerje med politično in strokovno organizacijo. Jasno je: politika oz. politične stranke so potrebne. Strokovne or-ganizacije so potrebne. Politična stranka je potrebna, da v zakonodajnem telesu priprav-lja in sklepa zakone. Strokovna organizacija je potrebna, da brani delavske zaščitne zako-ne, da brani delavske pravice in da daje inicia-tivo za spremembo in izpopolnitev zakonov in naredb ter iniciativo za nove zakone. Poli-tična stranka je rahla združba in njena pota so vijugasta, strokovna organizacija je tesno povezana združba in njena pot je ravna, pre-močrtna in borbena v boju za pravice.

Iz tega logično sledi, da sta to, čeprav sta obe potrebni, vendar v svoji taktiki različni in zato ju ne smemo identificirati, istovetiti. Strokovna organizacija in politična organiza-cija sta dve paralelni, vzporedni organizaciji, ki druga drugo podpirata, lahko sta si pa tudi nasprotni. Moreta se podpirati: n. pr. stranka v parlamentu forsira zakone in uredbe, ki jih in kakršne zahteva strokovna organizacija. Moreta si nasprotovati: n. pr. če stranka for-sira protisocialne, reakcionarne, delavstvu škodljive zakone. V tem primeru delavstvo ne more biti navdušeno za tako stranko. Če pa politična stranka in strokovna organizacija lahko korakata vzporedno, lahko pa tudi lo-čeno, je jasno, da strokovna organizacija ne sme biti podrejena in v vsem odvisna od po-litične stranke.

Nekaterim se to ne zdi čisto jasno. Po-glejmo strokovno organizacijo industrijcev. To je enotna organizacija, v kateri drže člani sku-paj neglede na politično pripadnost. Njeni člani so lahko pri katerikoli stranki, strokovno drže skupaj. Naj bo kakršnakoli vlada, od vsake skušajo izveliči čim več zase. Isto mora veljati tudi za delavstvo: ločiti mora strokovno organizacijo od politične. V strokovni organi-zaciji mora držati skupaj, od politične stranke pa zahtevati izpolnitev zahtev v boju za svoje pravice.

Delavstvo bo računalo pač s tisto stran-ko, ki bo delavstvu po programu in udejestvo-vanju najbolj odgovarjala, ki bo zanj največ naredila, strokovno bo pa korakalo enotno in bo svoje pravice zahtevalo napram vsaki vladi.

Stvar političnih strank pa je, da si pridobi-zo zaupanje delavstva in da skušajo dobiti na svojo stran strokovne organizacije delavstva.

PODPIS KOLEKTIVNE POGODBE

Otiški vrh. V tovarni Ornik in Mitrovič se je dosegel sporazum z Jugoslav. strokovno zvezo v Ljubljani in podpisala kolektivna pogodba. Več o kolektivni pogodbi prihodnjik.

POGAJANJA NA KOLIČEVEM

Količevo. Pogajanja s tovarno Bonač še tra-jajo. Radi tega bomo poročali o teh pogajanjih podrobneje v prihodnji številki.

Krščansko socialistično delavstvo zboruje

Delavsko zborovanje v Grobljah pri Domžalah

V nedeljo, 22. septembra se je zbralo na poziv JSZ delavstvo iz Domžal, Količevega, Jarš in Du-plice na velik shod v Grobljah pred Društvenim domom. Shod je otvoril tov. Ciril Škofic iz Jarš ter nato izročil besedo tov. Tonetu Fajfarju iz Ljubljane. Govornik je orisal današnje delavske razmere ter zahteve spomenice JSZ, na podlagi katere naj se te sramotne in žalostne razmere zboljšajo. Poudarjal je, da obsega spomenica le najmanjše in najnujnejše zahteve našega delavstva,

da pa čakajo delavstvo še vse večje naloge. De-lavstvo si bo moralo poleg dobrega gospodarskega položaja priboriti tudi odločilno mesto v vsem jav-nem življenju. Krščanski socialisti se bomo borili vztrajno, ne smemo se strašiti žrtv in trpljenja, ki ga bo zahtevala reakcija kapitala. Mi se ne bojimo intrig od katerekoli strani, ampak bomo vztrajali kakor doslej na tem, da upostavimo nov družbeni red po načelih Kristusovih.

Nato je spregovoril tov. Mavricij Borc iz Smar-ce ter pozdravil zborovalce v imenu dupliškega delavstva. Poudarjal je važnost delavske borbenosti in pripravljenosti za žrtve, ker le tako bo delav-stvo moglo doseči uspehe in trajno zboljšanje.

Za tem je stopil pred delavstvo burno pozdrav-ljen France Bukovec, zastopnik stavkajočega de-lavstva iz Bonačeve tovarne na Količevem. Navdu-ševal je zborovalce k vztrajnosti in korajži ter k delavski zavednosti. Pomanjkanje te zavesti je tudi v veliki meri krivo naših žalostnih razmer.

Tov. Tomaž Smole je nato kot zastopnik dom-žalske skupine orisal v lepem in globokem govoru pomen spomenice in njeno zgodovino, poudarjal je pravico delavstva do dostojnega in boljšega živ-ljenja, nadalje je pozival k skupnosti vsega delav-stva, ki naj se složno in vztrajno bori za svoj kruh.

Po teh govorih je tov. Ciril Škofic z lepimi in navdušenimi besedami zaključil krasno uspešno zbor-o-vanje, katerega se je udeležilo okoli 700 delav-cev in delavk iz vse okolice.

Delavstvo se je navzelo novega navdušenja in pobud še za nadaljnje vztrajno delo. Da ima resen namen in trdno voljo za uspešno delavsko borbo, lahko spoznamo iz tega, da se je v teku nekaj ted-nov organiziralo v JSZ že skoraj vse delavstvo v okraju in da se prav tam gori bije najhujši mezdni boj v letošnjem letu. Vse to nam je dokaz, da je delavstvo dozorelo za uspešen boj in za resno strokovno delo. Kako resno se pripravlja za borbo, vidimo že iz velikanske udeležbe na shodu, ki je bil gotovo eden najlepših naših shodov v letošnjem letu.

V nedeljo, dne 29. septembra 1935

se vršijo

javna zborovanja

ob pol 10 dopoldne v dvorani Prosvetnega doma v VEVAH;

ob pol 10 dopoldne v mestnem parku za gasilnim domom v KAMNIKU;

ob 8 zjutraj v prostorih gostilne Frangeš v SLOVENSKI BISTRICI;

ob 9 dopoldne v Domu v Samostanski ulici v CELJU;

ob pol 12 pri SV. MIHAELU NAD LAŠKIM.

Na teh zborovanjih se bodo obravnavala sle-deča vprašanja:

Sedanj položaj delavstva.

Naše socialno-politične zahteve.

Delavstvo in nameščenstvo na plani V obram-bi teptanih delavskih interesov! Pokažimo, da smo tu! Vsi na zborovanja, da bo naš klic po spošto-vanju naših najosnovnejših pravic čimbolj učinkovit!

Jugoslovanska strokovna zveza.

Škofjeloško delavstvo je govorilo

V nedeljo, dne 22. septembra je škofjeloško delavstvo skoraj polnoštevilno manifestiralo za borbo in zmagi znanih delavskih zahtev v spome-nici, ki je bila poslana odločilnim činiteljem. Zbor-o-vanje je otvoril in vodil tov. Pintar, glavni go-vornik tov. Pestotnik iz Kranja je za svoj dobro pre-mišljeni govor o sedanjem nevzdržnem delav-skem položaju žel viharo odobravanje. Tov. Sever je pa razložil besedilo resolucije in se vmes tudi učinkovito pošalil. Spomenica je bila sprejeta z odobravanjem in navdušenjem soglasno.

Znak, da škofjeloško delavstvo svoje delovanje dobro premisli in presodi, je po tov. Pintarju pred-lagalo, naj se odločujočim činiteljem predloži tudi sledeče:

Delavstvo opozarja končno tudi na krivice, katere trpe vojni invalidi zaradi sabotaže invalid-skega zakona pri zaposlovanju v državnih in pri-

vatnih podjetjih. Istotako poudarja potrebo za-ščit v zaposlovanju staršev in otrok iz takih družin, ki morajo preživljati nad 5 otrok. Po večini je res, da take delovne sile niso v sedanjih raz-merah prvovrstne in na višku moči, a tega je kriva naša kapitalistična gonja in dolgoletno po-manjkanje in hiranje.

Prvenstveno se mora pobrigati sedanja vlada, v katero stavimo vse nade, da odpravi s čim bolj-šimi in pametnimi ukrepi ta jugoslovanski socialni škandal, ki je zasidran v Jugoslaviji po inozemcih in judih, da lažje izžemajo bedne, netijo notranjo nezadovoljnost in izzivajo božjo jezo.

Z zborovanj na Jesenicah in v Kranju za to številko še nismo prejeli poročil. Zato jih priob-čimo v prihodnji številki.

Do danes še nobene rešitve

Problem, kateri nastaja za rudarje, je težka negotovost. Strokovna anketa, katere je pretresala pri vladi odjem premoga iz naše banovine za želez-nice, do sedaj ni rodila nikakega pozitivnega uspeha. Mesec september, v katerem je bil za odjem tako zvani »provizorij«, je potekel. Nadaljnje rešitve od strani prometnega ministrstva ni. Rudarji se opra-vičeno boje, da ostane pri prvotnem sklepu vlade, na podlagi katerega se bodo morali zapreti gotovi rudniki v Dravski banovini.

Z obustavitvijo rudnikov v Kočevju, Krmelj in Velenje bo pa izgubilo delo in zaslužek nad 600 rudarjev in še dvakrat toliko njihovih družin. Te-žišče rudarskega vprašanja je na prometnem mi-nistrstvu kakor celotni vladi; ako ne bo tega vprašanja ugodno rešila, pahne v bedo stotine rudarjev Dravske banovine in s tem prizadene težak udarec celotnemu našemu gospodarstvu.

Nezaposlenost v rudarstvu naše banovine je dosegla višek. 5000 zdravih in delavoljnih čaka na zaposlitev.

Najnovejši dogodki

Nov podban v dravski banovini. Dosedanji podban dr. Pirkmajer je upokojen, za novega pod-bana pa je imenovan dr. Stanko Majcen, inspektor notranjega ministrstva.

Pametna odredba. Notranji minister je izdal okrožnico za uradnike notranjega ministrstva po celi državi, s katero jim prepoveduje vsako vme-šavanje v strankarsko politiko. Pod kazensko sank-cijo je uradnikom prepovedano tudi podpiranje delovanja dovoljenih političnih strank. V službi no-tranjega ministrstva so: sreska načelstva, policijske uprave in orožništvo.

Odgovor na našo spomenico. Iz notranjega mi-nistrstva je Jugoslovanska strokovna zveza sprejela sledeči odgovor na odposlano spomenico: »Gospod minister je prejel Vaše pismo in mi naročil naj Vam sporočim, da se bo na pristojnih mestih po svojih močeh zavzel in podpiral zahteve, izražene v Vaši spomenici.« Kranjc.

N A M E Š Č E N E C

Pri nas gospodarijo tujci

»Industrijski pregled« piše o vprašanju zaposlitve tujcev pri nas sledeče:

»Vprašanje primarne važnosti za našo industrijo, njeno osamosvojitve od tujine in ostvaritve njene neodvisnosti kot tudi zavarovanja pred tujo industrijsko špionažo je vprašanje zaposlitve tujih državljanov v naši industriji.

Nova uredba, s katero se ureja vprašanje zaposlitve tujcev v naši državi, je bila objavljena nedavno ter nadomestila ono iz leta 1925, ki je bila — more se reči — neka vrsta zakonitega kanala za dotok tuje delovne moči in njene zaposlitve. In takšna, kakršna je bila, neprestano menjavana, dopolnjevana, popravljana, da ni bil skoraj niti en njen predpis jassen in kategoričen, je pomenila samo zlo za našo narodno industrijo in za njeno ustvarjanje. — Nova uredba, izdana po 14 letni izkušnji, je mogla biti in bi tudi morala biti boljša, toda pri nas je že navada, da se pri stilizaciji in izdaji gospodarskih zakonov in uredb ne vprašajo za svet gospodarske organizacije in ustanove, torej oni, ki imajo v teh stvareh največ praktične izkušnje. Zato imajo vsi ti predpisi mnogo preveč značaj birokratičnega, pisarniškega in teoretičnega pojmovanja posameznih šefov oddelkov, načelnikov in referentov, katerim je poverjena njih izdelava. Birokratizem v gospodarstvu pa je parazit, ki ne samo ovira, temveč naravnost ubija!

Ne spuščamo se v kritično presojo uredbe. Hočemo samo predlagati potrebne izpremembe glede njene uporabe in njenega izvajanja.

*

Imamo eno najbolj modernih zakonodaj. Kljub temu pa je socialno vprašanje in njegovo poimovanje pri nas na še zelo nizki stopnji. To se najbolj vidi tudi iz one kampanje, da treba socialno ministrstvo odpraviti, ker da je nepotrebno in odveč! Žalobno pa se smatrajo ti naši moderni zakoni pri nas kot zakoni tretje vrste in v njih določene zakonite pravice — bolj kot miloščina in dobroteljska pravica pa kot pridobljene in z zakonom sankcionirane pravice!

To nerazumevanje socialnega momenta v našem javnem in gospodarskem življenju je privedlo poleg še nekaterih drugih razlogov do zaposlovanja tujcev pri nas, zlasti v naši industriji. Nimamo — in mnenja smo, da je sploh ni! — natančne statistike o zaposlitvi tujcev pri nas, vendar pa je mogoče sklepati, da jih je vsaj toliko, kolikor je pri nas nezaposlenih delavcev. In takoj se pojavlja jasna in nepobitna resnica: če ne bi bilo tujcev, ne bi bilo pri nas nezaposlenih delavcev in nameščencev.

Mnogo je podjetij, pri katerih delajo tuji delavci in katere bi mogli zamenjati naši delavci. Največkrat brez dovoljenja za zaposlitev ali le z začasnim dovoljenjem, ki se stalno podaljšuje ter se s tem formalno skrijejo za zakonito zaščito, ki je najbrže niti zakonodajalec sam ni predvidel. Razne konvencije z drugimi državami, ki smo jih morali sprejeti zaradi drugih uvoznih koncesij, so nam vsilile tuje moči in omogočile tujini, da pri nas zaposli svoje delovne moči in s tem olajša svoje socialno vprašanje. Imamo tudi tuje državljane, ki so nastavljeni pri nas že pred letom 1922 in ki so s tem pridobili pravico za zaposlitev, pa čeprav kot tujci niso hoteli sprejeti našega državljanstva. A poleg teh imamo tudi takšne, ki niso naši državljani, ki niso nastavljeni pred letom 1922, ki nimajo dovolila za zaposlitev, niti formalnega niti začasnega, katerim je celo delo prepovedano, pa vendar — delajo in so nastavljeni (primer s tvornico konoplje v Baču), ker se vedno najde »način«, da ostanejo na delu, in to pred očmi oblasti, ki bi jih morale izgnati.

Bojimo se, da se bo vse to dogajalo tudi po novi uredbi. Res je, da je tudi tuji državljani človek in da človekoljubje igra tudi tu svojo vlogo, toda to človekoljubje ne sme pomeniti nehumanosti do našega lastnega delavca in nameščenca ter biti v nasprotju z interesi naše domovine in njene obrambe. Zgled za to nam nudijo vprav postopanja »kulturnih« držav, ki so mnoge naše državljane deportirale z njih rodbinami in otroki vred ter jih

s tem uničile, pa čeprav so dvajset ali več let delali v teh državah. Vidimo, kaj vse tuji delavci delajo, izvedo ter poročajo o industrijah, v katerih so zaposleni, svojim doma in kakšne posledice nastajajo zaradi tega. Vidimo, da se vse tuje industrije emancipirajo od tujih delavcev, in zakaj potem pri nas ta pretirana obzirnost! Ali iz človekoljubja ali zaradi nepojmovanja posledic, ki morajo nastati, ali zaradi kaprice nekaterih šefov podjetij ali — kar se nam zdi najbolj verjetno — zbog honorirane tolerance onih, ki bi morali uporabiti zakon?

Treba je zmanjšati in reducirati zaposlitev tujega delavstva pri nas in deloma ga popolnoma izključiti iz posameznih industrijskih delavnic, kjer to zahteva interes državne obrambe. To je dolžnost oblasti!

Potrebno pa je, da tudi zasebna iniciativa stori svoje! Snobizem igra tudi tu svojo vlogo. Nastavi se francoski kuhar — zaradi reklame. Ali češki, da bi privabil Čeha, kakor da bi prihajali k nam Čehi zaradi češkega kuharja. Nekateri zopet mislijo, da bodo več blaga prodali, če ga barvajo Nemci, drug pa zopet misli, da bo zanj bolje, če naglasi, da nadzira njegovo tvornico čevljev Švicar iz Batijevih tvornic. Moremo celo reči, da ni tujca, ki se ponudi za delo, da ne bi dobil pri nas mesta, če je le količjak možnosti za njegovo zaposlitev.

Še nekaj! Tujci prihajajo k nam, delajo, zaslužijo in odhajajo. Ljubosumno čuvajo svoje znanje, da bi nas prisilili, da zopet nastavimo tujca. In

naše delavstvo? In ustvarjanje našega lastnega delavskega kadra?

Namestitve tujih delavcev ni interna stvar podjetij. Ona se tiče javnih, obrambnih in gospodarskih interesov države in naša dolžnost je, da o tem vodimo račun.

Imamo novo uredbo. Potrebno je izvesti revizijo vseh dosedaj izdanih dovoljenj, izdanih po stari famozni uredbi. Vse one, ki nimajo v resnici pravih, po zakonu predpisanih dovoljenj, je treba odpustiti. Vse one silne šefe, direktorje, knjigovodje in nadzornike! In vse strojepiske in vse delavce, ki delajo brez pravic! Naj postavi tuji kapital svoje opazovalce, zastopnike, kontrolorje in podobno — toda zaposleno naj bo le naše delavstvo in uradništvo! Vemo, da bo tudi to glas vpijočega v puščavi, ker bodo nekateri častilci denarja odstopili svoje ime in pustili tujcem, da delajo, kar hočejo.

Francija, Turčija, Avstrija, Madjarska, Italija — o Nemčiji niti ne govorimo — pa tudi Rumunija in Bolgarska ustvarjajo svoj delavski kader ter temeljito in brezobzirno odpuščajo tuje delavce, pa celo naše izseljence. Zato se pa pri nas še vedno šopirijo mnogi tujci, ki se nočejo naučiti niti našega jezika in ki niti nimajo dovoljenja za bivanje v naši državi. Potrebna je boljša uredba kakor pa je bila stara. Toda še bolj potrebna je vestna in stroga kontrola. Ker to je predpogoj našega usposobljenja za delo, pa tudi naše industrijske neodvisnosti!

*

To se pravi, da se bo moral narod sam pobrihati, da uveljavi svojo pravico do dela, ker so sile, ki imajo v rokah kapital, močnejše kot državna uprava sama.

Važna razsodba stola sedmorice

Neka knjigovodkinja v Zagrebu ni prejela od delojemalca mesečne plače za november, december in januar. Podjetnik je prišel v plačilne težkoče. Ker knjigovodkinja ni prejela tudi 1. februarja plače, je s 15. februarjem zapustila službo in obenem zahtevala od podjetnika zaostalo plačo, poleg tega pa tudi plačo do 1. aprila, to je za rok, v katerem bi jo mogel delodajalec odpustiti. Z ozirom na to, da ji je pa pripadala pravica trimesečnega odpovednega roka, je nato zahtevala še povrnitev plače do konca junija. Cela zadeva je prišla pred sodišče, ker ji delodajalec ni hotel plačati njenih prejemkov. Redno sodišče ji je le delno ugodilo. Radi tega je svojo tožbo predala apelacijskemu sodišču, ki pa jo je odbilo. Zadevo je predložila še stolu sedmorice, ki je končno veljavno razsodil, da se njeni tožbi ugodi, to pa iz naslednje utemeljitve: Ako službodajalec radi plačilnih težkoč zastane z izplačilom plače za en mesec, ali da ne more točno

v pogodbenem roku plačati plače, to za službojemalca še ni vzrok, da bi mogel takoj prekiniti službovanje. Ako pa delodajalec hote več mesecev ne izplača plače ter s tem drži nameščenca v negotovosti in istočasno še nadalje izkorišča njegove moči, je smatrati, da dela to hote ter ga ne morejo opravičiti njegove plačilne težkoče. Ako se v resnici nahaja v plačilnih težkočah, bi moral rezijsko zmanjšati in nameščencu v določenem roku odpovedati. Radi tega je bila knjigovodkinja upravičena prekiniti službeno razmerje ter jo je smatrati kot službojemalko, kateri je bila služba v redu odpovedana, to je v roku, ki ga za njen slučaj določa obrtni zakon § 332, odst. 2, obrtnega zakona.

S to razsodbo imamo zopet pojasnjen važen § obrtnega zakona, ki vsebuje še več nejasnih točk, katere delodajalci pač preradi razumejo tako, da je v škodo nameščenca.

Iz nameščenske zakonodaje

NADURE

Marsikak nameščenec živi v mnenju, da mu je delodajalec dolžan plačati vse nadurno delo. Temu pa ni tako, kajti v smislu razsodb obrtnega sodišča je nameščenec upravičen terjati plačilo za nadure le v onem slučaju, ako je nadure vršil na izrečno zapoved delodajalca. Ako vršiš delo preko uradnih ur brez odredbe tvojega delodajalca, nimaš pravice do plačila nadur.

SLUŽBENO RAZMERJE NA POSKUŠNJO

V smislu § 331. se službeno razmerje na poskušnjo lahko sklene največ za dobo enega meseca. Večkrat pa je dobili slučaj, da se delodajalec točno ob preteku tega meseca takoj ne izjavi, ali bo nameščenca obdržal ali ne. Vprašanje nastane sedaj, ali pridobi nameščenec s tem, da je uslužben preko tega roka — pa naj bo to samo 1 dan — pravico stalne namestitve in s tem tudi odpovedni rok po zakonu. V tej točki bi bilo tudi dobro zvedeti za mnenje izvedencev, ker ni dovolj jasna.

Trgovsko bolniško in podporno društvo je zaključilo lanskoletno poslovno dobo s presežkom 283.400 Din. Presežek kot je izkazan, pa ne smemo smatrati za dobiček, kajti uverjeni smo, da pri naših socialnih ustanovah nepremičnine in druge dolgove ne odpisujejo in se izkazujejo v bilancah kot aktiva; katera bi se, ako bi prišlo do prodaje, težko spravila v denar.

Iz centrale

Ljubljana. Na zadnji redni seji nameščencev SZPTNJ je bilo med drugim sklenjeno, da se izvede tudi med našimi člani nameščenci nabiralna akcija za stankujoče delavce na Količevem. Vsi oni, ki pošljejo članarino po ček. položnicah, naj pri prihodnji pošiljki nekaj pošljejo v to svrhu. Ljubljanske člane pa naprošamo, da navedeni prispevek izroče inkasantu ob priliki, ko bo pobiral članarino.

Dolžnost vsakega zavednega delavca in nameščenca je, da je naročnik naše delavske književne založbe

Agitirajte za »Delavsko Pravico«!

Kranjske tovarne

V Kranju in bližnji okolici imamo sedem tekstilnih tovarn, razen tega še tovarno usnja »Standard« in tovarno gumija »Semperit«. Razen teh večjih podjetij je v Kranju še več manjših obratov, ki pa vendar prav tako spadajo v krog industrije.

Razmere v vseh teh podjetjih so večinoma prav slabe. Vsaj za silo je delovno razmerje urejeno v tovarni »Semperit«, povsod drugod pa bo treba delavske razmere šele urediti.

»JUGOČESKA«

Najstarejša tekstilna tovarna v Kranju je »Jugočeska«, v katero je vložen v pretežni meri češki kapital, razen tega pa je pri tej tovarni udeležen tudi domači kranjski kapital. Tovarna zaposluje nad 800 delavcev. Delovne razmere v podjetju so razmeroma slabe. Vedno in vedno čujemo od delavstva pritožbe. Obratni zaupniki imajo vedno dovolj posla z intervencijami, ki so pa žal skoraj vedno brezuspešne. Temu se ne moremo čuditi, saj je gotovo tudi podjetniku znano, da ti sicer pošteno in pošteni zaupniki nimajo za seboj trdno povezanega organiziranega delavstva, na katero bi se mogli v svojih zahtevah naslanjati in se nanj v vsakem primeru zanesti. Zato je za tovarno nujna potreba, da vse tri delavske organizacije začno složno pripravljati teren za kolektivno pogodbo, brez katere delavstvo nikdar v tovarni ne bo imelo urejenih razmer. — Tovarna zaposluje veliko število inozemskih tekstilnih mojstrov. Žal moramo ugotoviti, da ti tuji ljudje pogostokrat naše domače delavce šikanirajo in zapostavljajo. Naloga delavstva samega in vse javnosti je, da prisilijo podjetje, da zaposli naše domače strokovnjake, ki jih že cela množica čaka na kruh. Vsi nepotrebni tuji pa naj iz naših krajev izginejo. Naša slovenska zemlja mora rediti v prvi vrsti naše domače ljudi, potem šele pridejo na vrsto tuji!

»JUGOBRUNA«

Največja tekstilna tovarna v Kranju pa je spet češka »Jugobruna«. Poleg tega prvenstva ima še drugo žalostno prednost: delavske razmere v tem podjetju so namreč najslabše v Kranju. Tovarna zaposluje čez 1000 delavcev. Z delavstvom postopajo zelo slabo, delavska zakonodaja se tepta dan za dnem. Nadurno delo, včasih celo po 12 ali še več ur, je v skrajnem nasprotju z zakonom. Higijenski pogoji so slabi. Najslabše so pa delavske mezde. Delavstvo dobiva večkrat za naporno 10—12 urno delo tako mizerne prejemke, da se moramo čuditi njegovi potrpežljivosti ali celo otopelosti, da se nikakor ne more odločiti za disciplinirano borbo v okviru strokovne organizacije. Dan na dan čujemo pritožbe delavstva proti tujim mojstrom, ki ravnaajo z delavstvom slabo in ga nadlegujejo z različnimi nepotrebni šikanami. — Delavke delajo še vedno zvečer do pol 11, kar je proti zakonu. Zelo se čudimo, kako je mogoče, da kaj takega trpi Inšpekcija dela, ki je bila že večkrat na to opozorjena. Da so delavske razmere v tem podjetju tako slabe, so v veliki meri krivi tudi nezmožni obratni zaupniki. Zelo dobro so nam še v spominu lanske volitve obratnih zaupnikov, ko je bila razveljavljena lista JSZ, v katere kandidate je imela zaupanje večina delavstva v tovarnah. Razumljivo je, da z manjšino izvoljeni obratni zaupniki ne morejo pri podjetju doseči ničesar (razen morda kako veliko darilo podjetja ob priliki kake prireditve lastne organizacije), manjka jim namreč glavno: zaupanje delavstva. V bodoče se bodo morale razmere v »Jugobruni« temeljito izpremeniti; delavstvo se bo moralo nasloniti na močno strokovno organizacijo in si z njeno pomočjo priboriti teptane pravice.

»INTEX«

Tovarna »Intex« spada že med manjša tekstilna podjetja, ker zaposluje le okoli 300 delavcev. Zadnje mesece uvaja podjetje v tovarno nov racionaliziran sistem produkcije, ki je sicer morda podjetju v veliko gnotno korist, dočim je delavstvo z njim skrajno udarjeno. Posamezni tkalci dobivajo po 3—4 stroje, dočim preostale delavce začasno premeščajo v druge oddelke, dokler jih lepo počasi ne spravijo na cesto. Kljub temu pa so delavske mezde skrajno slabe. Nikjer ni nikakega cenika; delavstvo ne more kontrolirati, koliko zasluži in koliko se mu odteguje. Tovarna sploh nima izvoljenih zaupnikov, ampak kar od podjetja postavljene, zato jim delavstvo ne zaupa in jih po-

polnoma ignorira. V tovarni je nujno potrebna kolektivna pogodba, ki jo že pripravlja JSZ, v kateri je organizirana velika večina delavstva. Žal pa mečejo organiziranemu delavstvu največja polena pod noge tisti, ki se sami prištevajo med edino prave delavske apostole, ter tako delavstvu škodujejo. Morda pa že ni več daleč čas, ko jih bo delavstvo samo obsodilo.

»TEKSTILINDUS«

Na Gašpetu je tovarna »Tekstilindus«. Kakor drugod, tudi tu gori delavske razmere še niso urejene. Večkrat slišimo o neupravičenih odpustitvah, posebno organiziranega delavstva. Obratni zaupniki so popolnoma nedelavni. Lansko leto je JSZ uvedla postopek za redne volitve, kar pa je potem preprečil g. Kopač iz Delavske zbornice, ki je ob-

enem s podjetnikom skoval novo listo ter jo brez pravih volitev proglasil za izvoljeno. Spet se je tudi v tem podjetju delavstvo moglo prepričati, da more le samo odločevati v svojih zadevah; rešitve ne more pričakovati od nikoder drugod, pa naj kdo še tako kriči o socializmu. Tudi v tem podjetju bo treba začeti s pripravami za kolektivno pogodbo, ki jo bo pa moglo uveljaviti le zavedno in trdno organizirano delavstvo.

TOVARNA »SIRC«

V sosedstvu »Tekstilindusa« je pred kratkim zrasla nova tekstilna tovarna, last znanega Franja Sirca iz Kranja, ki je tudi solastnik tovarne »Triglav« v Kočevju, kjer se je moralo delavstvo z dolgotrajno stavko boriti za svojo eksistenco. Tudi v njegovi kranjski tovarni vladajo škandalozne razmere. Plače so sramotno nizke. V tem nacionalnem podjetju bo imelo delavstvo gotovo še hude borbe, preden bodo razmere zadovoljivo urejene. (Nadaljevanje sledi.)

Sladka Kaplja v lepi Savinjski dolini

V št. 31 Vašega lista se omenja slučaj krivičnega postopanja s hmeljskimi obiralci in trdi, da se daje obiralcem hrana, ki je še za prašiče pre-slaba, in se jim utrjuje dogovorjeni zaslužek. Obsodba se razširi na vse hmeljarje, ki se imenujejo kapitalisti, in se poziva obiralce na skupen odpor proti hmeljskim kapitalistom. Takih slučajev kakor je omenjeni, je prav malo. Velika večina hmeljarjev ravna s svojimi obiralci pravično in nad vse človekoljubno. Približno tako kakor dopisnik tega članka. Imel je 11 obiralk. Plačal jim je od skafa po dva dinarja. Vsaka obiralka je zaslužila na dan povprečno po 20 Din in hrano. Ob nedeljah in praznikih niso delale, pač pa so imele prosto hrano. Voznino po železnici so dobile povrnjeno. Hrano so imele dobro. Zjutraj mlečno kavo in kruh, ob 10 kruh, opoldne tečno kosilo, ob 16 kruh in en četrt jabolčnika, zvečer primerno večerjo, ob nedeljah in praznikih in nekatere delavnice so imele meso. To je hrana za ljudi, ne pa za prašiče.

Dopisnik imenuje hmeljarje kapitaliste, ki prodajajo hmelj po 50 Din kilogram. Letos se prodaja hmelj povprečno po 20 Din kg. Samo lepo zeleno blago se prodaja po višjih cenah; takega je pa letos radi peronospre zelo malo. Hmeljar, ki vsa dela pri hmelju opravlja z najetimi delavci, mora hmelj prodati najmanj po 20 Din, da se mu stroški povrnejo. Letos se bodo samo stroški pokrili. Lansko

leto se je hmelj prodajal povprečno po 28 Din, predlanskim pa po 70 Din. V teh dveh letih se je deloma pokrila strašna izguba v prejšnjih štirih letih. Leta 1929 je bil hmelj po 4 Din, leta 1930 po 6 Din, leta 1931 po 8 Din, leta 1932 pa po 17 Din kilogram. V takih razmerah se ne more govoriti, da so hmeljarji kapitalisti, pač pa so kapitalisti hmeljski prekupci in trgovci. Iz tega pojasnila je razvidno, da se ogromna večina hmeljarjev zaveda svojih socialnih dolžnosti do hmeljskih obiralec in si ne nalaga na vest vnebovpijočih grehov. — Ivan Gorišek, župnik, bivši Krekov sodelavec iz Gornje Ponikve.

Radevolje priobčujemo ta dopis in le veseli nas, da so med hmeljarji tudi ljudje, ki poznajo svojo dolžnost napram delavstvu. Bojimo se pa, da so taki gospodarji le bele vrane, ker sicer bi omenjeni članek očividno prav gotovo ne napisal. O tem nas tudi potrjuje poročilo o zborovanju hmeljarjev v Zalcu, priobčeno v »Slovencu« dne 24. septembra t. l. Poročilo pravi, da je na zborovanju nastopil tudi akademik g. Hodnik iz Zalca, ki se je zavzemal za slabo plačano delavstvo. Brez zadostnega razloga najbrže tudi Hodnik ne bi nastopil. Sicer je pa prav, da je »Del. Pravica« sprožila tudi to vprašanje, nekaj dobrega bo gotovo rodilo.

Tekstilno delavstvo

Otiški vrh. Tabor pri Sv. Petru je izpadel prav dobro. Tovariši so postavili mlaje in s streljanjem iz možnarjev oznanjali, da se tudi delavstvo našega kraja organizira. Več v prihodnji številki.

Celjsko okrožje

Celje. Prihodnji sestanek je 2. oktobra ob 8. uri zvečer v Delavski zbornici. Predava: Fr. Mikeln. Snov: Delavstvo in mir. Menda je snov zadosti važna in ne rabi nobene druge agitacijske besede.

Celje. Vsi na javno zborovanje v nedeljo, dne 29. septembra ob 9. uri dopoldne v domu. Zahteve, katere je JSZ stavila na merodajnem mestu s svojo spomenico, so povsod iskreno pozdravili, posebno delovno ljudstvo vidi v tem jasen in korajžen korak svoje delavske organizacije. Isto, kar zahteva spomenica, bomo obravnavali na javnem zborovanju. Je to zadeva vsega delavstva, njemu v prid je naredila JSZ ta korak, delavstvo pa jo naj z vso močjo podpira. Pa tudi nameščenski interesi so s tem združeni, zato tudi vsi nameščenci v vrsto! Vsi, ki smo prizadeti, oni, ki zahtevajo pravice — kruha — na javno zborovanje! Odzovimo se polnoštevilno.

Viničarji

Sv. Miklavž pri Ormožu. Zaradi nepredvidenih ovir se zadnje nedeljo ni vršil tukaj občni zbor Strokovne skupine viničarjev. Vršil se bo prihodnje nedeljo, dne 29. septembra 1935 v šoli pri Svetem Miklavžu in ne v društveni dvorani, kakor je bilo sporočeno. Tajnik.

To in ono

Javornik. V zadnjem času so se poročili tovariši: Novak Franc z gospodično Tončko Potočnik, Primožič Franc z gospodično Rozalijo Beguš in Mrak Jakob z gospodično Micko Primožič. K temu vselemu dogodku iskreno čestitamo in jim želimo obilo božjega blagoslova.

Razno

Mnogi še danes ne vedo, kakšne pravice imajo kot zavarovanci bolniške blagajne (OUZD). Nabavite si tabelo, ki jo je izdal OUZD, kjer so točno razvidne vse dajatve kakor višina prispevkov, katere sme delodajalec odtegniti za OUZD. Tabela stane samo 1 Din. Pišite in priložite znamko za 1 Din, pa vam jo pošljemo.

16.708 šušmarjev na področju beograjske obrtne zbornice. Beograjska obrtna zbornica navaja v svojem poročilu, da je bilo lani na njenem področju 32.659 obrtnikov ter nič manj ko 16.708 šušmarjev. Večinoma so to izučeni pomočniki, pa tudi mojstri, ki so odjavili svoj obrt. So to torej nepravilni šušmarji, ki jih v mnogem sili beda, da šušmarijo in da delajo brez obrtnega lista. Poročilo zbornice omenja s priznanjem, da so oblasti v zadnjem času bolj odločno preganjale šušmarstvo in da je bilo v nekaterih krajih uspešno rešenih tudi 95% vseh ovadb. Največ šušmarjev je v Moravski banovini. (Trg. list.) — Dovolj jasna slika sedanjih razmer.

Ford je povišal delavcem plače in dobivajo ti iste plače ko l. 1929, t. j. 6 dolarjev na dan.

Ni dovolj, da samo redno plačujete članarino, marveč je treba, da tudi aktivno sodelujete v strokovni organizaciji.